

Matjaž Jeršič*

PRIMERJALNA ANALIZA SPLOŠNE IN TURISTIČNE RAZVITOSTI SLOVENSКИH OBČIN**Turizem in regionalna neravnovesja**

V sklopu proučevanja problematike regionalnih razlik v stopnji gospodarskega, socialnega in prostorskega razvoja nasploh, so pomembne tudi ugotovitve o vlogi turizma pri nastajanju ali odpravljanju regionalnih razlik. Številna proučevanja kažejo, da ima lahko turizem pomembno izenačevalno vlogo pri zmanjševanju razlik med tako imenovanimi bolj ali manj razvitimi območji.

Gospodarsko gledano sodi turizem v področje potrošnje in praviloma ne ustvarja novih vrednosti, temveč omogoča predvsem potrošnjo vrednosti, ki so jih ustvarile druge gospodarske dejavnosti. Ob tem pa lahko prihaja do prerazdelitve že ustvarjenih vrednosti tako, da se pretaka dohodek iz gospodarskih območij in dejavnosti, ki ta dohodek ustvarjajo, v območja in dejavnosti, ki ga absorbirajo v obliki turistične potrošnje. Turizem lahko tako omogoči prelivanje dohodkov iz gospodarsko razvitejših v gospodarsko manj razvita območja, seveda če se v njih odvija turistični promet.

Ker se za zadovoljevanje sodobnih potreb turizma v prostoru razvija niz raznovrstnih dejavnosti in objektov, katerih nastanek in obstoj temelji na sredstvih, ki jih trošijo turisti, je turizem lahko pospeševalni, v mnogih primerih tudi inicialni pospeševalni dejavnik razvoja manj razvitih območij.

Glede na to, da se turisti usmerjajo proti določenim območjem, v katerih se nato zadržujejo krajši ali daljši čas, s svojo prisotnostjo, še bolj pa s svojo aktivnostjo in potrošnjo, vplivajo na ekonomske ter različne prostorske strukturne ali fiziognomske spremembe.

Ob ugotovitvah, da posamezna območja Slovenije zaostajajo za splošnim gospodarskim in socialnim razvojem republike, se je v zadnjih letih pogosto poudarjala možnost, da bi se regionalne razlike izenačevale tudi s pospeševanjem turizma.

V dosedanjih teoretičnih ali aplikativnih geografskih ali drugih proučevanjih turizma Slovenije, ni bila tehtneje obravnavana vloga turizma kot inicialnega razvojnega ali izenačevalnega dejavnika razvoja. Tudi

* Dr., sam. svetovalec, Zavod SRS za reg. prost. planiranje, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 1, glej izvleček na koncu zbornika.

v naslednjem predstavljeni pokazatelji o vlogi turizma na regionalno diferenciacijo Slovenije so nepopolni in lahko le delno osvetlijo to problematiko.

V elaboratu »Razvojni program za turizem v Sloveniji«, je bilo ugotovljeno: »Turistično-gostinska dejavnost je iz narodno-gospodarskega vidika zanimiva predvsem zaradi visokega deviznega priliva, po doseženem narodnem dohodku in družbeni akumulaciji na zaposlenega pa ne prispeva bistveno manj kot celotno gospodarsko področje. Na osnovi navedenega lahko trdimo, da često izraženo mnenje o zanimivosti turistično-gostinske dejavnosti zgolj zaradi deviznega priliva ne drži, saj družbi ne prispeva manj kot druge gospodarske dejavnosti v Sloveniji.« Glede na ugotovljeno, je pospeševanje turizma v Sloveniji nedvomno gospodarsko upravičeno.

Gospodarski pomen turizma v Sloveniji je v citirani študiji ugodno ocenjen. Za oceno regionalne razporeditve ekonomskih in drugih vplivov pa je pomembno, kje so receptivni faktorji, odločilni za realiziranje gospodarskih in negospodarskih efektov turizma.

Splošna in turistična razvitost slovenskih občin

Med receptivnimi faktorji so med najpomembnejšimi *prenočitvene zmogljivosti*, ki tvorijo osnovo turističnega gospodarstva in s tem tudi enega izmed osnovnih meril turistične razvitosti določenega področja.

V študiji o stanju splošne razvitosti slovenskih občin¹ so bile le-te uvrščene v pet naslednjih skupin: najbolj razvite (I), bolj razvite (II), srednje razvite (III), manj razvite (IV) in najmanj razvite (V).² Primerjava osnovnih statističnih kazalcev turistične statistike kaže med tako razdeljenimi skupinami občin, leta 1971, naslednje stanje:

Predhodni podatki kažejo, da na območja štiriindvajsetih relativno slabše razvitih občin (kategorija manj — III. in najmanj — IV. razvitih občin), ki zavzemajo 41 % površine Slovenije odpade 16,6 turističnih prenočitvenih zmogljivosti ter 15,9 turističnih prenočitev. Na območja štiriindvajsetih relativno najbolj razvitih občin (najbolj razvite — I. in bolj razvite — II. občine), ki zavzemajo 37,6 % površine republike pa 81,0 % — prenočitvenih zmogljivosti in 78,3 % turističnih prenočitev. Regionalna razporeditev turističnih prenočitvenih zmogljivosti oziroma

¹ Mrzlikar in L. Pfajfar: Vpliv splošne stopnje razvitosti za izbiro razvojnih con. Institut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, 1970.

² Na osnovi cit. študije so bile v posamezne skupine uvrščene naslednje občine:

- I. najbolj razvite: Ljubljana-Center, Ljubljana-Bežigrad, Koper, Celje, Ljubljana-Siška, Jesenice, Ljubljana-Moste, Trbovlje, Piran, Kranj, Nova Gorica, Tržič;
- II. bolj razvite: Maribor, Sežana, Velenje, Hrastnik, Radovljica, Postojna, Ravne, Kočevje, Izola, Idrija, Škofja Loka, Domžale;
- III. srednje razvite: Kamnik, Logatec, Vrhnika, Cerkljica, Novo mesto, Zagorje, Slovenske Konjice, Ljubljana-Vič, Žalec, Slovenj Gradec, Hirska Bistrica, Ajdovščina;
- IV. manj razvite: Dravograd, Laško, Krško, Tolmin, Mozirje, Radlje, Metlika, Litija, Ptuj, Brežice, Ribnica, Črnomelj;
- V. najmanj razvite: Sevnica, Grosuplje, Ljutomer, Slovenska Bistrica, Gornja Radgona, Trebnje, Lendava, Murska Sobota, Smarje, Šentjur, Ormož, Lenart.

Kategorije občin — glede na stopnjo razvitosti Categories of communes Levels of development	Število občin Number of communes	Površina občin v % Share of the land area	Turistične prenoč. zmoglj. — ležišča Tourist accommodative capacities Beds		Realizir. turist. nočitve Effectuated touristic nights		Zaposleni v gostinstvu Employed in the tourist trade and catering	
			Število Number	%	Število Number	%	Število Number	%
I.	12	12,6	31.170	45,5	2621.377	48,2	8.900	46,3
II.	12	25,0	23.716	34,6	1668.704	30,7	5.147	26,7
III.	12	21,3	3.434	5,0	280.262	5,1	1.758	9,1
IV.	12	22,7	5.969	8,7	366.624	6,7	1.802	9,4
V.	12	18,4	4.197	6,2	504.399	9,3	1.630	8,5
Skupaj Total	60	100 %	68.486*	100 %	5441.366	100 %	19.237	100 %

* skupaj s šotorišči
together with campings

Porast števila turističnih prenočitvenih zmogljivosti
ležišč — med letoma 1966 in 1970

Kategorije občin — glede na stopnjo razvitosti	Štev. novih ležišč	Indeks	Delež v skupnem porastu v %
I.	14.756	169	57,2
II.	8.743	175	33,9
III.	406	114	1,6
IV.	1.305	128	5,0
V.	609	119	2,3
Skupaj	25.819*	—	100

* S šotorišči.

turističnega prometa kaže, da so relativno manj razvite slovenske občine, v primerjavi z bolj razvitimi, tudi turistično manj razvite. Razvoj prenočitvenih zmogljivosti v zadnjih letih ne kaže, da bi se ugotovljeno razmerje spreminjalo v korist manj razvitih občin. Nasprotno, med leti 1966 in 1970 je bil porast prenočitvenih zmogljivosti v razvitejših občinah precej močnejši kot v manj razvitih.

Vzroke neenakomerne regionalne razporeditve osnovnih turističnih zmogljivosti osvetljuje tipološka klasifikacija turističnih krajev Slovenije.

Na osnovi podatkov turistične statistike za obdobje: marec 1971 — februar 1972 so bili klasificirani vsi pomembnejši turistični kraji Slovenije, skupno 102, v katerih je bilo v obravnavanem obdobju realiziranih po več kot 2500 prenočitev (v teh krajih je bilo realiziranih skupno 96,2 % prenočitev SR Slovenije). Kraji so bili klasificirani glede na:

- relativno intenziteto turističnega prometa, ugotovljeno na osnovi razmerja med številom turističnih prenočitev v turistično pomembnejši polovici leta in številom prebivalstva (intenziteta je v tabeli prikazana v okviru treh kategorij A, B in C);
- časovne karakteristike turistične sezone, ugotovljene na osnovi razmerja med številom turističnih prenočitev v poletni in zimski polovici leta (te karakteristike so v tabeli izražene za vsako, od osnovnih treh, na osnovi intenzitete določenih kategorij krajev z oznako: celoletni, sezonski in izrazito sezonski kraji);
- stacionarni in prehodni značaj turističnega prometa (te karakteristike so izražene s povprečno dobo bivanja turistov).

Klasifikacija turističnih krajev SR Slovenije — na osnovi značilnosti turističnega prometa v turističnem letu od marca 1971 do februarja 1972

The classification of tourist centres in the S.R. of Slovenia — based on the characteristics of the tourist trade in the touristic year: March 1971 to February 1972

<p>Relativna intenziteta turističnega prometa (razmerje med številom prenočitev v turistično pomembnejši polovici leta in številom prebivalcev kraja)</p> <p>The relative intensity of the tourist trade (the relation between the number of the nightings in the more important touristic season and the number of the population of tourist centres)</p>	<p>A</p> <p>15</p>	<p>B</p> <p>15—30</p>	<p>C</p> <p>30</p>
<p>Časovne karakteristike turistične sezone (razmerje med številom prenočitev v poletni in zimski polovici leta)</p> <p>The temporal characteristic of the tourist season (the relation between the number of nightings in the summer and in the winter season)</p>	<p>Celoletni Sezonski Izraziti sezonski</p> <p>All-year Seasonal Markedly seasonal</p> <p>< 3 3—10 > 10</p>	<p>Celoletni Sezonski Izraziti sezonski</p> <p>All-year Seasonal Markedly seasonal</p> <p>< 3 3—10 > 10</p>	
<p>Stacionarni oziroma prehodni značaj turističnega prometa (povprečna doba bivanja turistov)</p> <p>The stationary viz. the transitional character of tourism (the average duration of sojourn per tourist)</p>	<p>< 3 $\frac{3}{6}$ > 6 < 3 $\frac{3}{6}$ > 6 < 3 $\frac{3}{6}$ > 6</p>	<p>< 3 $\frac{3}{6}$ > 6 < 3 $\frac{3}{6}$ > 6 < 3 $\frac{3}{6}$ > 6</p>	
<p>Število krajev</p> <p>Number of places</p> <p>Število prenočitev</p> <p>Number of nightings</p> <p>Delež prenočitev v %</p> <p>Share of the total for Slovenia</p>	<p>40 4 1 3 — — 4 1</p> <p>53</p> <p>1.518.953</p> <p>28.7</p>	<p>3 4 1 2 1 — 1 1 —</p> <p>13</p> <p>474.843</p> <p>9.0</p>	<p>6 6 3 3 5 2 4 5 1</p> <p>35</p> <p>3.297.128</p> <p>62.3</p>

Za proučevanje regionalne razporeditve turističnega prometa so pomembne naslednje ugotovitve klasifikacije:

- polovica ali triinpetdeset krajev s skupno 28,7 % realiziranimi nočitvami odpade na kraje z relativno nizko intenziteto. To so večinoma pomembnejši industrijski centri in upravna središča s pretežno poslovnim ali tranzitnim turističnim prometom;
- v skupino z najmočnejšo intenziteto je bilo uvrščenih 36 krajev. V to skupino sodijo mineralni in termalni zdraviliški kraji, obmorski kopališki ter večji gorski turistični kraji, na katere je v obravnavanem obdobju odpadlo 62,3 % vseh nočitev realiziranih ta čas v Sloveniji.

Vmesno stopnjo med obema skupinama tvori 13 večinoma manjših krajev, v katerih je bilo realiziranih skupno 8,9 % prenočitev.

Od skupno šesttisoč naselij Slovenije je bilo v obravnavanem turističnem letu, v stodveh, realizirana večina turističnih nočitev. Od teh krajev pa je dobra polovica gospodarsko pomembnejših industrijskih in upravnih centrov, v katerih je turizem relativno podrejena dejavnost.

Če izmed 102 klasificiranih turističnih krajev izločimo tiste, ki se nahajajo v manj in najmanj razvitih občinah, je le-teh skupno petindvajset, od katerih pa sodi večina ali šestnajst v skupino krajev z nizko relativno intenzivnostjo (to so večinoma občinski centri), šest v tretjo skupino, tj. med izrazite turistične centre in trije v prehodno skupino.

Glede na te in predhodno navedene podatke o nizkem deležu nočitev realiziranih v manj in najmanj razvitih občinah (16,0 %) je možno ugotoviti, da je bil dosedanji turistični razvoj relativno močnejši v razvitejših slovenskih občinah, in sicer tako zaradi močnejšega razvoja poslovnega turizma v večjih mestih kot tudi zaradi hitrejšega razvoja večjih gorskih ali obmorskih turističnih krajev prav v območju razvitejših občin.

Predhodne ugotovitve je možno dopolniti s pregledom nekaterih *specifičnih pokazateljev*. Za ugotovitev razširjenosti turistične dejavnosti je lahko posebej pomembna vloga *zasebnih turističnih prenočitvenih zmogljivosti*. Zasebne turistične sobe so lahko pomembna oblika dodatne dejavnosti gospodinjstev v turističnih območjih oziroma krajih in s tem tudi pozitiven dejavnik izboljševanja življenjskih pogojev. Zlasti v podeželskih področjih z neugodnimi naravnimi pogoji za kmetijstvo ali s pomanjkanjem možnosti za zaposlovanje v industriji, lahko pomenijo dodatni dohodki od oddajanja turističnih sob in eventualno tudi drugih gostinskih uslug pomemben dodatni vir kmečkih ali nekmečkih gospodinjstev. To kažejo primeri iz številnih, zlasti alpskih območij. V mnogih primerih so ti dohodki tolikšni, da vplivajo na hitrejšo preureditev, na opremljenost in na fiziognomijo prvotno povsem agrarnih naselij. Oddajanje zasebnih turističnih sob je lahko v posameznih naseljih tudi prva faza kasnejšega intenzivnejšega turističnega razvoja.

V Sloveniji je bilo leta 1969 v 5.777 zasebnih turističnih sobah 12.286 turističnih ležišč, kar je pomenilo 25 % vseh turističnih ležišč. Vendar pa je bilo v njih realiziranih le približno 13 % vseh nočitev. Poprečna letna izkoriščenost enega ležišča je znašala 45 dni. Na eno gospodinjstvo (od tistih, ki so oddajala zasebne turistične sobe) sta odpadli povprečno dve turistični sobi oziroma štiri ležišča.

Ti sicer poprečni podatki kažejo, da zaradi nizkega števila razpoložljivih ležišč kot tudi zaradi njihove nizke izkoriščenosti, oddajanje

turističnih ležišč večini gospodinjstev ne pomeni pomembnejšega dodatnega vira. Tako v večini naselij oddajanje turističnih sob zaenkrat ni vplivalo (razen v nekaj primerih) na pomembnejše strukturne in fiziognomske spremembe, kakršne so doživela številna naselja alpskih in obalnih mediteranskih območij.

Tudi zasebne turistične sobe so razen nekaj izjem omejene na naselja relativno razvitejših občin. Večina zasebnih turističnih sob je razen v večjih mestih še v obmorskih ter v nekaterih gorskih krajih razvitejših občin.

Kot je razvidno iz priložene tabele, so leta 1969 prebivalci le štiriindvajsetih naselij manj in najmanj razvitih občin oddajali zasebne turistične sobe. Delež prenočitev zasebnih ležišč v teh občinah je znašal le 6,6 % od vseh nočitev v slovenskih zasebnih turističnih sobah.

Kategorija občin glede na stopnjo razvitosti	Število naselij v katerih so oddajali zasebne turistične sobe	Število gospodinjstev		Število zasebnih turističnih ležišč		Število prenočitev v zasebnih turističnih ležiščih	
I.	23	1.265	41,4	5.719	45,8	282.942	55,6
II.	27	1.025	33,6	4.386	35,1	177.623	34,9
III.	7	144	4,7	374	3,0	14.627	2,9
IV.	14	402	13,2	1.134	9,1	19.074	3,7
V.	10	218	7,1	872	7,0	14.789	3,9
Skupaj	81*	3.054	100 %	12.485	100 %	509.055	100 %

* Število naselij, v katerih se oddajajo zasebne turistične sobe je bilo v letu 1969 nekoliko višje, ker se ponekod vodi evidenca za več krajev skupaj.

Po posameznih obravnavanih kategorijah občin smo izdelali končno tudi pregled števila sekundarnih — počitniških bivališč in sicer po podatkih za leto 1972. Manj izrazita koncentracija teh bivališč v bolj in najbolj razvitih občinah kaže, da ugotovljena relativno slabša turistična razvitost manj razvitih občin ni pogojena le s prirodnimi pogoji oziroma danostmi pomembnimi za turistični razvoj.

Kategorije občin — glede na stopnjo razvitosti	Število sekundarnih počitniških bivališč	%
I.	1.202	24,51
II.	1.083	22,08
III.	1.330	27,12
IV.	694	14,15
V.	594	12,11
Skupaj	4.903	100

Sklepne ugotovitve

Na turistično vrednost posameznih prostorskih območij vplivajo njegovi prirodni in kulturni predpogoji, prometni položaj ter tehnična opremljenost.

Relativno nizka turistična razvitost, na splošno manj razvitih slovenskih občin, poraja vprašanje, če je ugotovljeno stanje posledica naravne neprimernosti za turistični razvoj.

Če pregledamo v štiriindvajset manj in najmanj razvitih slovenskih občinah njihove naravne turističnoatraktivne elemente, lahko ugotovimo naslednje:

- v območju sedmih izmed teh občin so skoncentrirani, tako po izdatnosti kot kvaliteti, do sedaj znani mineralni in termalni izviri Slovenije (občine Murska Sobota, Lendava, Gornja Radgona, Šmarje, Brežice, Laško in Ptuj);
- dve izmed manj razvitih občin zajemata relativno pomemben teritorialni del slovenskega alpskega območja, katerega naravna turistična privlačnost se pogosto poudarja kot prvorazredna (občini Tolmin in Mozirje).

Sodeč po navedenem je pomanjkanje naravnih danosti za razvoj turizma le v delu teh občin vzrok njihove turistične nerazvitosti.

Na nizko relativno turistično razvitost na splošno manj razvitih občin so vplivali še drugi dejavniki, med njimi tudi prometni, ki so bili odraz splošnega prometnega regionalnega neravnovesja. V alpske manj razvite občine v predvojnem času niso segle železniške proge, ki so bile pomemben iniciator tedanjega turističnega razvoja. Po drugi vojni pa so ta območja ostala zaradi cestno prometne lege in kvalitete cest odmaknjena od pomembnejših turističnih tokov.

Zdraviliški turizem ob termalnih in mineralnih izvirih manj razvitih občin pa je v povojnem obdobju hitrega turističnega razvoja, zaradi številnih vzrokov, doživeljal relativno mnogo počasnejši razvoj kot druge oblike turizma. Ena izmed glavnih karakteristik inozemskega turizma v povojnem obdobju je bila njegova usmerjenost v primorska turistična območja. Leta 1969 je od skupnega števila nočitev tujih turistov v Jugoslaviji odpadlo na glavna mesta socialističnih republik 7,1 %, na gorske turistične kraje 3,4 %, na ostala mesta 2,3 % in na primorske turistične kraje 82,9 % nočitev. Tudi domači turizem se je usmerjal predvsem v primorje.

V sklopu tega razvoja je interes po aktiviranju razvoja v ustreznih turističnih lokacijah manj razvitih slovenskih občin ostajal vse do najnovejšega obdobja ob robu interesa, vsled česar turizem ni odigral vloge uravnoteževalca regionalnih razlik med posameznimi občinami. Prizadevanja, da se ta vloga turizma izkoristi, se javljajo žal šele v najnovejšem času (npr. ATC Bovec, Golte, Podčetrtek).

Matjaž Jeršič

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE GENERAL AND OF THE TURISTIC LEVELS OF DEVELOPMENT IN SLOVENIAN COMMUNES

A. Tourism and the regional equilibria.

The author thinks that the findings about the role of the tourist trade in the creation or in the suppression of regional inequities are also of importance within the wider framework of the research on the problems of unequal levels of regional economic, social and spatial development.

Some studies he mentions suggest that the tourist trade can play a significant equilibrating role in the suppression of the differences between the more and the less developed areas.

The question of the potential effects of the accelerated growth of the tourist trade, as a means to achieve more balanced regional development, has often been raised during the last years when it has become evident that some areas of Slovenia lag behind in the general social and economic development of the republic.

B. The general and the touristic levels of the development of Slovenian communes.

The capacities for the accommodation of the tourists are among the receptive factors the most important ones since they represent the basis of the tourist trade and thus also one of the basic measurements for the level of the touristic development of a certain area.

The communes of Slovenia have been grouped, in a study of the general level of development into five main groups or categories: most developed (I), well developed (II), considerably developed (III), less developed (IV) and least developed (V). The comparison by these groups of the main statistical indicators related to the tourist trade reveals for the year 1971 the situation as it is presented in the table below.

The preliminary Census data shows that 16,6% of all tourist beds and 15,9% of all tourist nightings were registered in the twenty four communes which are classified as less developed (categories IV and V) and cover 41,1% of the territory of the S. R. of Slovenia. The other twenty four well developed communes (categories I and II) which cover 37,6% of the territory, however, have registered 81,0% of all tourist beds and 78,3% of all tourist nightings.

The regional distribution of the accommodation facilities viz. of their utilisation reveals that those communes are in general less developed have also a less developed tourist trade. The typological classification of the tourist places of Slovenia reveals the reasons for such unequal regional distribution of the basic touristic facilities.

All touristic places of any significance in Slovenia (102 altogether) have been classified on the basis of the statistical information for the period extending from March 1971 to February 1972. Only those places where more than 2500 nightings were registered have been taken into consideration (but they accounted for 96,2% of all registered tourist nightings in Slovenia). The criteria used in the classification were as follows:

- the relative intensity of the tourist trade as measured by the relation between the number of tourist nightings during the more important tourist season and the number of inhabitants in the place. The intensity is shown in the table according, to three categories: A, B and C;
- the characteristics of the length of the tourist season as measured by the correlation between the number of the tourist nightings during both the summer and the winter seasons. These characteristics are presented in the table for each of the three categories of tourist places with the additional specification on whether the places have an all-year tourist trade or is this seasonal or very markedly seasonal;
- the stationary or transitional character of the tourism as measured by the average length of the sojourn per tourist.

As it has been mentioned before almost all tourist nightings were registered, in the 1971/1972 tourist year, in only 102 settlements of Slovenia (which number over six thousand). Over one half of these tourist places are also among the important industrial and service centres of the country and tourist trade there is really only of secondary importance.

There are altogether 25 tourist places (out of 102 as defined in the classification) that are located in the less or least developed communes and the majority of them (16) belong to the group characterised by the low intensity of tourism (these are mostly the commune centres), six belong to the third group, i. e. those that are markedly touristic places, and the remaining three belong to the transitional group. Considering this information and the data about the low share of the tourist nightings in less and least developed communes (16,6%) the conclusion can be made that until now the development of the tourist trade has been rather more vigorous in the more developed Slovenian communes. This was the result both of the development of business trips to larger towns and of the accelerated development of some larger tourist centres along the coast or in the Alps, which are all located in the better developed communes.

The relatively low level of development of the tourist trade in the generally less developed Slovenian communes raises the question whether the established situation might not be the result of unfavourable natural conditions for the touristic development.

The following conclusions can be made if the natural conditions of touristic attraction in the twenty four less or least developed communes of Slovenia are considered:

- nearly all mineral or warm springs of some significance in Slovenia both with regard to the quality and the quantity of the water, are located in the seven communes which are among the underdeveloped ones;
- two among the less developed communes include a relatively large parts of the Slovenian alpine area and rank as first class with regard to the potential touristic attractiveness (the communes of Tolmin and Mozirje).

The lack of natural conditions for the development of tourism is, considering these facts, only in some of the underdeveloped communes the reason for their low level of touristic development. Other factors have been therefore also responsible for the comparatively low level of the touristic development in the generally less developed communes. Among them are those related to transportation and were the result of the general regional disequilibrium in transportation. The less developed alpine communes are also those communes where the railways did not penetrate in the pre-war time and which had been important promoters of touristic development. In the post-war period these areas have been left aside by the main transportation corridors and away from the main channels of tourist flows, partly because of the bad condition of the roads.

The development of the tourism for health reasons in spas and at mineral water springs has been for several reasons less vigorous in the post-war years in the less developed communes inspite of the general touristic boom. The interest in the more active development of the

tourist trade in suitable places within the less developed Slovenian communes was, until quite recently, rather marginal and, as a consequence, did not play the role of an agent for the reduction of regional disparities between particular communes. The endeavours to utilise tourist trade for that purpose date, unfortunately, only a few years back (e.g. The Alpine Tourist Centre at Bovec, touristic developments at Golte and at Podčetrtek).

Diskusija o referatu M. Jeršiča

I. Gams

Referent je lepo prikazal gradivo in pri tem zavzel kritično stališče s širšega geografskega aspekta. Gorski turizem izstopa v krajih, kjer nimajo samo turizem, ampak svoje zanimanje, ki ga hočejo v času turizma tudi naprej gojiti. To niso samo gore ampak tudi lov ali ribolov. Mislim, da bi se še drugod našle take lokalne atraktivnosti, ki so sposobne pritegniti določeno specializirano vrsto turistov. Te atraktivnosti bi lahko bile osnova za razvoj mednarodnega turizma.

I. Vrišer

Pridružujem se mnenju dr. Jeršiča, da so te turistične investicije lahko tudi sporne, problematične in da verjetno nudi industrializacija nedvomno več verjetnosti za hitrejši razvoj teh pokrajin. Zdi se mi, da je tukaj treba dvoje upoštevati. Res je turizem, kjer je visoko razvit, zelo donosna panoga. Ima pa seveda svoje slabosti. Predvsem te investicije niso tako majhne, kot se zdi, kajti potrebna je določena infrastruktura, npr. razvito trgovsko omrežje, razvita komunala, ki se pač ne zadovolji s slabo vodo ali pa z malo vode. Razen tega je turizem precej odvisen od konjunktura, od mode, od povpraševanja od leta do leta, tako da bi za naša območja bilo nedvomno bolje pobrigati se za njihovo industrializacijo, kot pa jih navajati na to malo turizma, zlasti če ne dobivajo za turistično izgradnjo dovolj sredstev.

M. Zgonik

Dotaknil bi se pripombe dr. Gamsa. V subpanonskem delu Slovenije je v jesenskih mesecih razvit masovni lovski turizem. Ta ne služi samo hotelirstvu, ampak ima cela vrsta ljudi koristi od tega, saj prinašajo lovci razmeroma mnogo denarja. Ta oblika turizma v SV Sloveniji bi bila vredna širšega in trajnega opazovanja.

I. Vrišer

Dr. Zgonik je opozoril na multiplikativne učinke v vzhodni Sloveniji. Vsaka dejavnost ima določen multiplikativen učinek, to se pravi, če se odpre neko delovno mesto, nudi to nove možnosti za zaslužek še za ostale ljudi. Za turizem je ta multiplikativni učinek nedvomno velik. Dr. Jeršič to zelo drastično ilustrira. Samo v turizmu ima ta multiplikativni učinek tudi neprijetne lastnosti. Predvsem je sezonski in izražen v konicah. In če ni sezona dolga, je to včasih negativno. Pride do pomanjkanja zaposlenih.

M. Jeršič

Strinjam se, da je prostorski razvoj vikend hiš zelo pomemben, je pa veliko vprašanje, koliko lahko tak razvoj vpliva na ekonomsko strukturo tega naselja, na obstoj prebivalstva v teh območjih, na izboljšanje njihovih življenjskih pogojev, ne samo trenutno, ampak v daljšem razdobju. Strinjam se, da so danes v Sloveniji vikend hiše dovolj eminentne za izletniški turizem, imajo dosti prostorsko pomembnih učinkov, vplivajo marsikje kot uravnoteževalec teh razvojnih procesov. Tak primer je obmejni turizem. Strinjam se, da prinaša lovski turizem precej denarja. Če pa pogledamo, da je bilo v letu 1969 pri nas komaj vsega skupaj 5.000 tujih lovcev in da so bili omejeni na en ali dva centra, da kažejo podatki o zmogljivosti v Murski Soboti in v teh krajih, da v glavnem ostanejo dva do tri dni, lahko ugotovimo, da to prinaša nek dohodek, ki je za tiste občine zelo pomemben, vendar nima trajni učinek, ki bi lahko delu prebivalstva nudil stalni zaslužek.